

Lupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk

15. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATELOV, RODÁKOV A PRIATELOV OBCE SLOVENSKÁ LUPČA

číslo 1 | január 2013

Aktuálne v obci

Naši obyvatelia pod Hôrkou riešenie?

2

Aktuálne v obci

Boli to iba sekundy

5

Svet v obrazoch

Krajina, ktorej našinec porozumie srdcom

6/7

Zaujímavosti

Tajný návštevník cintorína

13

Mladé talenty

Odpad – náš nepriateľ

15

Slovensko v srdci

Keď Boh rozdával pôdu ľuďom a dával im v jej podobe domov, akosi pozabudol na skromných a tichých Slovákov, ktorí stáli v kúte, žmoliaci v rukách svoje šíraky. A tak sa jeden po chvíľke osmelil, postavil sa pred Pána a tichučko riekol: „Pane Bože, my ešte domov nemáme, asi si nás opomenul.“ Boh sa rozpačito poškrabal, zamyslel sa a odvetil: „Vám, dobrí ľudia, za vašu skromnosť a dobro v srdciach dám tú najkrajšiu Zem. Zem, kde som chcel žiť ja...“

Slová neznámeho autora, ktoré nenechajú ľahostajným srdce nikoho z nás. Práve preto nás v redakcii Lupčianskych zvestí úprimne potešil slávnostný prejav spod pera ôsmačky Kristíny Lakomčíkovej, ktorá nám v ňom pripomína 20. výročie existencie samostatného Slovenska:

Vážení spoluobčania a Slováci!

Rok 2013 sa nesie v duchu 20. výročia existencie nášho samostatného Slovenska. Už náš významný jazykovedec Ľudovít Stúr, ktorému vďačíme za náš materinský jazyk, vyhlásil: „Dávni predkovia verili, že človeku, keď sa narodí,

vychádza hviezda na nebi, a keď umiera, tak mu zhasína – to tiež môžeme povedať aj o národoch.“ Naša hviezda, hviezda Slovenska, sa rozžiarila dňa 1. 1. 1993. Odvtedy svieti stále jasnejšie. Nevie, či to boli hviezdy, ktoré zlákali našich predkov žiť na území Slovenska. S istotou ale viem, že keď zbadali naše krásne hory a lúky, rozhodli sa tu zostať už navždy. Krása Slovenska spočíva v hlbokých a priehľadných jazerách, ako aj v tajomných lesoch, ktoré v sebe ukrývajú majestátnu zvieratá. Príbehy našich predkov pokračovali na Veľkej Morave. Už od skorých čias tejto ríše sa v kronikách objavovali mená, na ktoré sme dodnes právom hrdí. I neskôr sa potvrdilo o nás, že sme silný a pyšný národ, ktorý vždy bojoval a aj bude bojovať za svoju slobodu. Dokázali sme odolať mnohým nepriateľom, ktorí si chceli našu krajinu podmaniť. Bojovali sme za náš vlastný pravopis a jazyk, možnosť hovoriť v ňom všade a kedykoľvek. Všetky tieto boje sme vyhrali a dnes môžeme byť hrdí, že máme vlastnú krajinu, vlastnú reč a slobodu. Naša krajina je ešte mladá, ale ako národ sme zocelení našou históriou. Ani v budúcnosti by sme nemali zabudnúť na odkaz našich predkov a ja verím, že sa nám to podarí.

(ela) foto int.

Veselé strieda pôst

Viete, ako Fašiangy vznikli, čo znamenali a ako sa slávia? Podľa prameňov z obdobia Veľkej Moravy sa u nás v 9. storočí používal termín mjasopust (koniec jedia mäsa pred pôstom). V Česku sa toto slovo zachovalo ako masopust, u nás sme však prebrali nemecký názov vast-schane (fastšane), poslovenčený na Fašiangy (Fašang).

Je to obdobie od Troch kráľov do Popolcovej stredy. Zábava, bláznivé masky, sladké pokušenia počas nich, všetko znamená jediné – blížiaci sa pôst. Je to pohyblivý sviatok a jeho dátum sa ráta podľa lunárneho kalendára a pripadá na 40-ty deň pred Veľkou nocou. Tohto roku pripadlo už na 13. februára, o rok to bude až 5. marca. Nasleduje prísny pôst, zavedený koncom 4. storočia kresťanskou cirkvou. Venujme sa však veselieniu. Ako sa hovorí, iný kraj – iný mrav. Niekde sa prážila praženica, na ktorú bola pozvaná celá dedina, a niektorí pamätníci tvrdia, že tak bolo i u nás. Mládenci najprv týždeň pred zábavou chodili po dedine a pozývali dievčatá, ale aj starších. Pri tejto obchádzke nezabudli pobrať vajička a slaninu. Praženicu pripravovala richtárka, potom sa začínala zábava, na ktorej boli aj pražené šišky, karamel, závin i huspenina. Inde bolo zvykom robiť pálenku – u nás sa

vraj varilo tzv. „muchovô“, aby vraj muchy cez leto nestípali. Všetko sa odnieslo na priadky, kde dievčatá pripravili pohostenie.

Vysmievali sa i predvádzali

Po dedinách chodievali v sprievode mladí muži oblečení v maskách cigánky, žobráka, stareny, komiča, handrára či medveďa, alebo kozy. V ruke držali ražeň alebo šablu – prastaré symboly mužskej sily a plodnosti. Zapichovanie ražňa do povaly symbolizovalo pomyselné spojenie neba so zemou. Muži v maskách žobrali, kradli, predstierali prácu, za ktorú sa dožadovali odmeny, ale aj tancovali. Ich úlohou bolo zabaviť dedičanov. Vysmievali sa z vydaja chtivosti, lenivosti, hlúposti, pýchy a „spanštelosti“. Mohli si dovoliť to, čo by si inokedy nedovolili. Strašili deti, naháňali a štípali ženy, tancovali s nimi, dokonca ich váľali po zemi. Aj v mestečkách prebiehali oslavy, i keď v trošku po-

zmenenej podobe. Robili ich remeselnícke cechy. Väčšinou sa konali v dome majstra, pretože tu sa víťali noví tovariši. Zvykli sa z nich stávať učni. Museli však uspieť v skúškach – kúpanie sa v studenej a teplej vode alebo nosenie na žrdi. Jednotlivé cechy robili sprievody a snažili sa byť čo najlepší. Mlynári behali na chodúľoch, debnári krútili nad hlavami obrúčkami a podobne. Remeselnícke fašiangové zvyky zanikli pred 1. svetovou vojnou.

...

Pôst ukončí všetky zábavy a svet sa vráti opäť do starých kolají. Na poslednej fašiangovej zábave sa preto predvádzalo symbolické pochovávanie basy, komicke parodizujúce skutočný pohreb. Dôvodom bol zákaz zábav počas nasledujúceho pôstu, a tak prežlečení kňaz, rektor a pozostalí sa za náreku prítomných lúčili s basou a vynášali ju von. Začal pôst. Človeku mal pomôcť nájsť cestu k duchovným hodnotám.

Spracovala Erika Lamperová

Pamiatkari majú zelenú

Ministerstvom kultúry SR sekciou kultúrneho dedičstva v priebehu januára bolo nadobro zamietnuté odvolanie sa obce Slovenská Lupča. Rezort tým potvrdil rozhodnutie Pamiatkového úradu a naša obec a jej vybrané lokality sa tak stali súčasťou Pamiatkového fondu Slovenska. Rozhodnutie je tentoraz konečné.

Rezort rozhodol

tičný zámer posúdiť Krajskému pamiatkovému úradu v Banskej Bystrici. Posudzovať sa bude hlavne podlažnosť, prízemie s podkrovím, no aj typ strechy. Rovnako pamiatkari posúdia farebnosť objektu. Dom nesmie upútať pozornosť výstrednosťou, rušiť historický dojem a súlad ochranného pásma a pamiatkového územia. V okolí hradu bude všetko posudzované individuálne a pri výkopových prácach bude musieť byť prizvaný dohliadajúci odborník. Budeme sa teda musieť všetci riadiť pravidlami základnej ochrany pamiatkového fondu, čo je pomerne široká škála povinností a činností, ktorá je daná do vienka všetkým tým, čo v pamiatkovo chránenom území žijú. **(ela)**

Problematike, ktorá sa týka našich občanov a súvisí s výstavbou, či rekonštrukciou ich nehnuteľností, ktoré sú súčasťou pamiatkového ochranného pásma, sme sa podrobne venovali v augustovom čísle Lupčianskych zvestí. Preto teraz iba pripomínáme, že základnou povinnosťou každého stavebníka je dať si svoj inves-

Prehľad dotácií miestnym neziskovým organizáciám z rozpočtu obce

Organizácia	Rok 2012	Rok 2013
Domov dôchodcov	200	200
Minifutbalový klub Koksatroža	0	0
Minifutbalový klub KLESO	0	0
ZRPŠ	200	200
OZ Istota	350	Nedoruč. žiadosť
SZ záhradkárov	330	200
ZO SČK	165	650
OZ Mestečko	1920	1900
Evanjelická cirkev	7000	800
ZO SZ včelárov	350	200
ZO Jednota dôchodcov	330	200
ZO SZ zdravotne postihnutých	300	200
ZO SZ protifašistických bojov.	300	200
Rímskokatolícka cirkev	3000	4800
OZ Pro Lipče	1500	1400
Klisko Pepas	500	500
ZŠ medzinárodná Olympiáda Durham	1750	0
OZ Auto Moto Šport – WranglerJeep	0	500
Spolu ostatné	18195	11950
Kultúrne		
DFS Dratvárik – súbor folklórny	8000	8000
DFS Dratvárik – divadlo	0	Nedoruč. žiadosť
Spolu kultúrne	8000	8000
Športové		
Jednota Sokol len spoluúčasť	6000	6000
FK Biotika	20700	17000
Spolu športové	26700	23000

Našli obyvatelia pod Hôrkou riešenie?

Problémy niektorých obývaných lokalít v Slovenskej Lupči začínajú do svojich rúk brať samotní ich obyvatelia. Tentoraz svoje návrhy, ako riešiť situáciu, predložili poslancom obecného zastupiteľstva obyvatelia časti zvanej Pod Hôrkou. Chýba im nielen verejná osvetlenie alebo bezpečná príjazdová cesta, ale aj oficiálne inžinierske siete. Tie si totiž obyvatelia budovali svojpomocne.

Cesta, vedúca po súkromných pozemkoch v tejto lokalite, je v katastri uvedená ako „trpená cesta“. Pričom dnes je v katastrofálnom stave a podľa obyvateľov značné problémy jej štatút robí aj pri čerpaní hypotéky na výstavbu, keďže je nutné banke deklarovať príjazdovú cestu. Obyvatelia ju udržujú na vlastné náklady napriek tomu, že ju využívajú aj návštevníci cintorína.

Ponúkajú obci svoje pozemky

Obyvatelia sú si vedomí, že doba je ťažká a akékoľvek finančné načeranie do obecného rozpočtu môže poznačiť fungovanie obce, preto navrhli jej radným riešenie, ktoré by podľa nich mohla obec akceptovať. Majitelia jednotlivých pozemkov sa svorne dohodli, že pre potreby vybudovania inžinierskych sietí, verejného osvetlenia a komunikácie na základe vypracovaného geometrického plánu odstúpia bezodplatným prevodom alebo predajú za symbolickú sumu 1,00 euro potrebnú časť pozemkov. Nechcú totiž tento problém riešiť vybudovaním súkromnej cesty, ktorú by si spravovali sami medzi sebou, pretože sú si vedomí problémov, ktoré by spôsobili ostatným obyvateľom obce, ktorí navštevujú cintorín bočným vchodom. Upozorňujú však, že problémy s inžinierskymi sieťami

Takto by to raz mohlo vyzeráť aj Pod Hôrkou

a osvetlením, ktoré sú podľa nich v plnej kompetencii obce, je nutné riešiť pred vybudovaním novej cesty, aby sa predišlo zbytočným nákladom. Tie by chceli zminimalizovať aj tým, že darujú obci aj vybudovanú kanalizáciu. Obyvatelia v problematike osvetlenia tejto časti zároveň apelujú na fakt, že obec v minulosti vybudovala osvetlenie za Hronom na nevyšporiadaných pozemkoch. Ďalší problém, ktorý často súvisí aj so záchranou života, je chýbajúca informačná tabuľka, ktorá by lokalitu označovala, a rýchla zdravotnícka pomoc by ju, podľa slov jej obyvateľov, hľadala márne.

Povolenia s podmienkou

Projektová dokumentácia, ktorá by aspoň sčasti dávala šancu, že sa v tomto smere čosi zmení, však chýba. Poslanci si uvedomujú, že problém obyvateľov tejto lokality, ako aj problémy podobného rázu v iných častiach obce sa budú musieť aspoň v niektorých bodoch riešiť, a tak sa dohodli, že zatiaľ obec urobí aspoň prieskum cien, kol-

ko asi bude vypracovanie projektovej dokumentácie stáť, aby sa mohli popozerať v obecnom rozpočte po jej možnom financovaní. Práve kvôli chýbajúcej dokumentácii totiž túto lokalitu nerieši ani súčasné budovanie novej kanalizácie, ktorá sa realizuje po celej obci. A prečo tento problém vlastne vznikol? Podľa slov Miroslavy Oravcovej z oddelenia výstavby stavebníci mali stavebné povolenia v danej lokalite vydané iba s podmienkou, že si v danej lokalite inžinierske siete vybudujú na vlastné náklady. Kompetentní však rozhodne nehodlajú ostať voči predostretému problému obyvateľov ľahostajní a budú naďalej hľadať spôsob, ako ho riešiť. Obdobný nedoriešený problém s nevyhovujúcou príjazdovou cestou majú totiž ešte jeden – v časti Záhradná ulica. Tu je ale podľa slov zástupcov oddelenia výstavby problém iný. Pozemky sa vraj nedajú odkúpiť, lebo ich vlastníci už nežijú a dedičia si dedičské konania obnoviť neplánujú. Niet ich od koho odkúpiť. Aj toto sa však bude musieť raz vyriešiť. **(ela) foto int.**

Stav obyvateľstva k 1.1.2013

3.229 občanov ..... (1.581 mužov, 1.648 žien)	
81 roční a starší	78 občanov
61 až 80 roční	536 občanov
41 až 60 roční	941 občanov
19 až 40 roční	1081 občanov
18 a mladší	593 občanov
3 roční a mladší	123 občanov
4 až 10 roční	202 občanov
11 až 15 roční	149 občanov
15 až 18 roční	152 občanov

Krátko zo zastupiteľstva

Ujo Miro náš

Začiatok prvého tohtoročného zasadnutia obecného zastupiteľstva sa niesol neočakávane v duchu významného okrúhleho životného výročia starostu obce Miroslava Macáka. O milé prevkapanie v podobe vinšov a folklórneho vstupu sa postarali deti z Dratvárika. A tak slová z detských úst ako: „Ujo Miro náš...“ boli určite srdečným sprestrením pre každého, nielen pre oslávenca. Starosta deťom prisľúbil na oplátku, že ak všetko dobre pôjde – niekam spoločne pocestujú a možno to bude vraj tohto roku Španielsko.

Uplatniteľné alebo nie?

Poslanci sa okrem iného venovali aj Všeobecne záväznému nariadeniu (VZN) o ochrane verejného poriadku na území obce a pripomenkovali znenie niekto-

rých bodov, pričom viacerí opätovne poukazovali na možnosť alebo presnejšie nemožnosť uplatniteľnosti VZN v rámci zákonných sankcií. Tie totiž vyplývajú zo Zákona o obecnom zriadení a Zákona o priestupkoch a budú v spomínanom VZN číselne vyjadrené. Ich vymožiiteľnosť je však v praxi často náročná, preto formy pokút a ich vymáhania u nás budú v budúcnosti určite dôležitou poslaneckou témou.

Vyňali zelené pásy

Tentoraz v živej diskusii na tému ochrana verejného poriadku a VZN poslanci poukazovali na niektoré znenia, ktoré sú kontraproduktívne s realitou v obci. Jedným z nich je kosenie zelených pásov medzi cestou a chodníkom pred nehnuteľnosťou, ktorej majiteľ bol povinný ich udržiavať. Obec ale platí tzv. „kosenie obce“

zo svojho rozpočtu, a tak na návrh starostu tento bod z nariadenia poslanci jednohlasne vyňali. Rovnako postupovali v časti, ktorá sa venovala predaju alkoholických nápojov na kultúrnych podujatiach a verejných zhromaždeniach.

Sneh z chodníka na hroboch?

Špeciálnou témou, ktorá vďaka snehovej nádielke tejto zimy robí vrásky na čelách nielen pracovníkom obce, no aj majiteľom či užívateľom nehnuteľností, bolo odpratávanie snehu. Poslankyňa Ivana Kapustíková upozornila starostu, aby kompetentní pracovníci dozreli na nepochopiteľný spôsob jeho odhrňania z chodníkov na cintoríne. Ten sa totiž počas tohtoročnej zimy vraj ocital na okolitých hroboch, ktoré susedili s chodníkom. Zároveň podotkla, že práve v tomto

sa porušuje časť nariadenia, ktorá hovorí o zákaze ničenia a poškodzovania hrobov a náhrobných kameňov. K náprave vraj určite dôjde.

Nájdu sa páky?

Zaujímavý návrh dal starostovi poslanec Jozef Polievka. Navrhol, aby na úrovni starostov obcí a samotného Združenia miest a obcí Slovenska smerom k poslancom NR SR inicioval diskusiu o tom, ako získať zákonné páky na neplatičov v obci, ktorí sa spoliehajú na fakt, „že im exekútor nemá čo zobrať“. Je totiž presvedčený, že riešením by bolo odpracovanie si ich dlhu v prospech obce. Tieto financie za odpracovanú prácu neplatiča by sa mali zúčtovať do obecnej pokladne. Do budúca by tento „dlhový“ problém vraj takto mohla riešiť práve oficiálna zákonná možnosť.

(ela)

Životné jubileum

Významné životné jubileum oslávil v januári tohto roku starosta obce Miroslav Macák. Touto cestou mu aj v mene redakčnej rady prajeme do ďalších rokov hlavne veľa zdravia, šťastia, lásky v kruhu najbližších a mnoho pracovných úspechov pri spravovaní našej obce.

Pýtate sa...

Vzhľadom na to, že sa nám dostávajú do rúk konkrétne podnety občanov, položili sme v ich mene otázky kompetentným. Odpovedá starosta obce Ing. Miroslav Macák.

Upratovať po psovi, ale ako?

„Chcel by som v mene občanov požiadať touto formou o nákup a inštaláciu košov na psie exkrementy. Je pekné, že sme pri zaplatení dane za našich štvornohých miláčikov dostali aj vrecká na psie exkrementy, no nosiť ich naplnené celými ulicami alebo od zastávky k zastávke, alebo až domov nie je nič príjemné. V budúcnosti by sme určite uvítali, aspoň tí, čo to po psíkovi zbierame, takéto nádoby po našej obci. Je to možné?“

Odpoveď: Obec kúpi skúšobne 5 košov na

psie exkrementy, ktoré budú v najbližších dňoch, ak to počasie dovoľí, rozmiestnené na miestach najväčšieho pohybu psíkárov, a to na uliciach – Mierová, 1 mája, Nám. SNP – pri trhovisku, Nám. SNP – pri MKS a Cambelova ulica – pri Sokolovni. Určené miesta možno zmeniť, ak dostaneme lepšie návrhy. V prípade, že sa koše osvedčia, postupne rozšírime ich množstvo o ďalšie na iných uliciach. Okrem toho každý, kto zaplatí daň za psa, dostane jednorázovo zväzok vrecúšok s lopatkou na likvidáciu exkrementov. Aj touto cestou by som chcel upozorniť občanov, ktorí vykonávajú úhradu bankovým prevodom, že si môžu prísť vrecúška prevziať na obecny úrad k Zuzane Bačovej. Riešením by boli aj koše so stojanom na vrecká, ktoré by si každý odtrhol podľa

potreby, ale vandalizmus v našej obci nemá obdobu a určite si viete predstaviť, ako by to dopadlo, či koľko by tie vrecúška slúžili svojmu účelu. Preto sme zvolili tento spôsob .

Rozvoz alebo roznos?

„Nepriazeň počasia počas týchto mesiacov sa všeobecne podpisuje aj na služby či samotný komfort pracovníkov, ktorí ich vykonávajú. Chcela by som inšpirovať obec, či do budúca nepovažuje o používaní obecného auta aj pre potreby sociálnych pracovníčok, ktoré okrem iného roznášajú nevládnym ľuďom domov stravu počas obeda. Určite by som sa za ne prihovárala a nie som sama, ktorá sa nad tým pozastavuje, prečo chodia pešo.“

Odpoveď: Túto inšpiráciu som dostal už dávno. Viem, že opatrovatelky

si v nepriaznivom počasi musia aj 3x denne prezúvať mokrú obuv. Navrhol som im nech si vyberú nepremokavú obuv, ktorú im obec ako zamestnávateľ uhradí z rozpočtu. Nakoniec každý rok si môžu kúpiť pracovnú obuv a tiež obuv na preobúvanie počas služby v domácnosti. Nikdy sme v tomto neboli neochotní.

Čo sa týka auta – tento návrh som dostal v januári 2013 a opatrovatelkám som teda navrhol spôsob rozvozu stravy obecným autom. Je však potrebné z ich strany prácu skoordinať na rovnaký čas, aby rozvoz prebehol naraz pre všetkých, ktorým sa obed nosí. Čo by nebol problém, keďže aj domov dochodcov má určenú hodinu na preberanie obedov. Tiež sme v minulosti navrhli robiť nákupy v priaznivom počasi bicyklom s košom na nákup. Aj nám je ľúto,

keď nesú v rukách tašky s nákupom, preto sme kúpili aspoň tašky na kolieskach, ktoré môžu tiež využívať. Do akej miery to robia, je už na nich. Na zavedenie akejkoľvek pomoci našim opatrovatelkám musia byť dve strany. Jedna, ktorá ponúka, a druhá, ktorá ponuku prijme. Keďže si ich prácu vážime a sme si vedomí, že je stále v našej spoločnosti nedocenená, sme, samozrejme, otvorení pomôcť a uľahčiť im prácu do tej miery, do akej ju budú v tomto smere požadovať pracovníčky samy. Takže to, že chodia pracovníčky pešo, nie je z dôvodu našej neochoty, ale z ich vlastného rozhodnutia. Je určite viac riešení, ako vykonať rozvoz stravy, ale s návrhom musia prísť samy, aby sme im nenarušili ich systém práce, ktorý je rôzny, a to podľa potrieb opatrovaných.

Rozvoňali nemecký Stuttgart

Iba pred pár týždňami sa v nemeckom Stuttgarte konal jeden z najväčších veľtrhov na svete, ktorý propaguje cestovný ruch. Naša krajina bola témou jedna a medzi lákadlami, ktoré návštevníci Slovenskej výstavnej plochy nemohli obísť, boli nám dobre známe kúpeľné oblátky od Pavla Maleca.

Iba pár dní po návrate z Nemecka putovali kúpeľné oblátky a ich výrobcovia do Bratislavy, kde sa v Inchebe konala ďalšia prestížna výstava Slovakia Tour Danubia Gastro. Tu ich stánok navštívil aj náš starosta.

Slovenská výprava lákala nádejných turistov tak opakovaným vystúpením temperamentných Lúčničiarov, ako aj syrovými korbáčikmi z Oravy či modranskými vínami. Avšak teplé kúpeľné oblátky, ktoré rozvoniavali po celej hale, žali skutočne úspech – lieskovo-orieškové, škoricové a jablkovo-vanilkové. „Denne výstavu navštívilo vyše 30 tisíc ľudí a za deväť dní ich bolo 300 tisíc,“ spomína Pavel Malec, ktorý sa spolu s kolegynou vrazil takmer nezastavil. „Piekli sme denne od desiatej ráno až do šiestej večera.“ Oblátky spod ich rúk však nechutnali iba v Nemecku, už čoskoro totiž poputujú aj na výstavu do Indie.

Chopíme sa šance?

Spolu s Brazíliou bolo Slovensko a jeho objavovanie naozaj témou jedna

a nemecká verejnoprávna televízia o našej krajine odvysielala veľký dokument. Správy sa tiež objavovali vo večerných spravodajstvách a Nemecko spoznávalo Slovensko a jeho krásy aj v printových médiách. Nemecko je pre Slovensko kľúčovým trhom a ročne k nám z Nemecka chodí až 130 tisíc turistov. Pracovníci cestovného ruchu tvrdia, že tento rok je pre Slovensko veľmi dôležitý a podnikatelia by sa mali chopiť šance. Na smeč im vrazil nahrávajú aj medzinárodní knižní turistickí sprievodcovia – publikácie, ktoré našu krajinu odporúčajú ako jednu z 10-tich krajín, ktoré treba v tomto roku určite navštíviť a spomínajú aj fakt, že budeme oslavovať významné výročie príchodu Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. (ela)

Foto archív Pavla Maleca

Teplé kúpeľné oblátky, ktoré rozvoniavali po celej hale, žali skutočne úspech

Otázky pre poslankyňu

Zuzana Fillová v komunálnych voľbách ako kandidátka na poslankyňu získala jedenásť najväčší počet hlasov – 354. Krátky rozhovor s ňou uzatvára sériu rozhovorov s našimi poslancami. Postupne však podobným spôsobom predstavíme okrem starostu obce aj zamestnancov obecného úradu.

Zuzana Fillová

O krátky rozhovor požiadala Zuzanu Fillovú Ivona Dobišová.

Keďže v poslanckom zbore nepôsobíte prvýkrát, môžete porovnať prácu v minulosti a teraz. Vidíte rozdiel alebo zmenil sa váš pohľad na výkon tejto funkcie, prípadne sú rozhodnutia, ktoré by ste s odstupom času zmenili?

Práca poslancu v minulosti a dnes je rovnako zodpovedná, zmenila sa však doba a zloženie poslanckého zboru je názorovo rôznorodejšie. Vtedy, ale aj dnes som sa snažila rozhodovať tak, aby to bolo prospešné pre väčšinu občanov a svoje hlasovania by som nezmenila. Myslím si, že v súčasnosti, v čase veľkého šetrenia v každej sfére, je ťažšie rozhodovať a voliť priority, čo sa podporí a čo sa odloží. Napriek tomu je v obci veľká snaha stále podporovať a zachovávať aktivity a akcie pre občanov, ktoré nie sú existenčne dôležité.

Čo plánujete urobiť z pozície poslankyne pre nás Lupčanov a čo je vašou prioritou v tejto pozícii?

Moji kolegovia sa na týchto stránkach už vyjadřili, že urobiť a presadiť dobrú vec samému, bez podpory ostatných, je ťažké. Ja s tým súhlasím, aj keď v mnohých veciach môže urobiť veľa aj jednotlivec. Snažím sa ľudí vypočuť, pomôcť im riešiť ich sťažnosť alebo problém, prípadne im vysvetliť roz-

hodnutia poslancov, keď majú skreslené informácie, čo sa stáva dosť často. Pritom každý občan má možnosť zúčastniť sa na zasadnutí obecného zastupiteľstva alebo si jeho priebeh vypočuť zo záznamu. Veľa ľudí vznáša kritiku a čaká, čo urobí obec s ich problémom, a pritom minimálne v polovici prípadov je to ich vlastná pohodlnosť vyriešiť si ho. Na druhej strane máme ľudí, ktorí stále niečo nové vymyslia, sú aktívni v rôznych sférach života bez nároku na odmenu, a týmto patrí veľké ďakujem.

V súčasnosti pôsobíte v sociálnej komisii. V minulosti to bola tuším kultúrna komisia. Čo je na práci v komisiách zaujímavé, prípadne ťažké, a v ktorej ste sa cítili takpovediac vo svojej koži?

V minulosti som pracovala v oboch komisiách, a preto sa mi to dá aj porovnať. V kultúrnej komisii

je viac práce s organizáciou rôznych spoločenských aktivít a je určite náročnejšia na čas. Práca v sociálnej komisii je skôr o akútnom riešení často chúlolistých, zdravotných či existenčných problémov občanov a prezentácia navonok možno nie je až taká viditeľná. Pri riešení mnohých prípadov si uvedomíte, aké šťastie máte, ak pracujete, slušne bývate a máte okolo seba rodinu či priateľov.

Ako trávite voľný čas, čo je vaším koníčkom a relaxom?

Mamičky na rodičovskej dovolenke s malým dieťaťom veľa voľného času nemajú, a tak je to aj v mojom prípade. Ak sa predsa nejaký čas nájde, venujem ho rodine, hlavne synovi. Relax hľadám v prírode – na častých prechádzkach pešo alebo na bicykli, počas turistiky v horách, ale aj pri práci v záhrade, pestovaní kvetov alebo v kuchyni pri pečení.

Boli to iba sekundy

Koniec prvého týždňa v tomto roku sprevádzal u nás silný nárazový vietor. Vyčíňal v Slovenskej Lupči, no aj pred obcou Moštenica, kde vyvrátil viac ako 20 stromov. Niektoré padli rovno na cestu. Poškodený bol porast, ktorý obhospodaruje Obecný podnik lesov, s.r.o. Slovenská Lupča ako dcérska spoločnosť Obce Slovenská Lupča, do ktorej vlastníctva toto územie patrí.

autom som uvidel tú hrôzu. Stromy sa sklňali tesne nad nami, takmer sa nás dotýkali. Preč stadeto! Cúval som ako odušu, a to, čo sme následne videli, bolo naozaj neskutočné... Tam, kde sme pred pár sekundami stáli s autom, bola vo chvíli kopa z vyvrátených poriadne veľkých kmeňov. Asi nad nami ktosi bdel...“ spomína obyvateľ Moštenice – svedok kalamity.

a spôsobila škody. Celkový objem poškodeného dreva v poraste bol odhadnutý na 150 m3 na ploche 0,25 ha. Lesy sa považujú za obrovské prírodné bohatstvo a „kostru“ ekologickej stability krajiny. Pri ich obhospodarovani sa kladie veľký dôraz najmä na posilnenie ich verejno-prospešných funkcií (klimatickej, hydrickej, prírodno -ochranej, liečebno-rekreačnej, estetickéj...).

Vieme im predísť?

Z požiadaviek trvalo udržateľného rozvoja vyplýva, že lesný hospodár pri svojej činnosti kladie čoraz väčší dôraz na zvyšovanie biodiverzity a ekologickej stability lesa. Významný český botanik a ekológ Emil Hadač vo svojej knižke Ekologické katastrofy vysvetľuje, že slovo katastrofa je odvodené z gréckeho *katastrófē*, čo znamená obrat, zvrät, koniec alebo zrútenie. Píše, že o katastrofách sa nehovorí ľahko, pravda, pokiaľ nechceme publiku predkladať senzáčné opisy tragických udalostí. Na ich príklade by sme sa mali usilovať o niečo iné, najmä však o pochopenie, ako a prečo k nim dochádza, ako sa im dá predísť a ako zmierniť alebo odstrániť ich dôsledky. (id, ela)

Foto archívou

Po silnom nárazovom vetre zostali povyvracané telefónne stĺpy a semafor aj na železničnej stanici

„Vracali sme sa s rodinou domov. Bol som zamyslený, a tak auto, ktoré išlo oproti, som si všimol iba povrchno. Zrazu sa predom mnou na ceste vynoril spadnutý strom. Zastal som a v snahe, že zavolám susedovi, aby prišiel s pilou, som z vrecka vytiahol telefón. Vtom mi ale doplo – veď to auto muselo ešte prejsť. Preboha, stromy práve padajú! Pozrel som sa hore a nad

Kalamity sú rôzne

V lesníckej praxi sa pojmom „kalamita“ označuje rozsiahle poškodenie lesov, ktoré výrazne narušuje ich celistvosť v podobe veľkých vývrátisk, zlomov alebo stojatých mŕtvych stromov (suchárov). Podľa pôvodu poškodenia sa kalamity rozdeľujú na vetrové, snehové, hmyzie, hubové a imisné. Jedna z nich zasiahla aj naše obecné lesy

Moštenecká dolina

Policajné okienko

Prepichli pneumatiky

Príslušníci OO PZ v Slovenskej Lupči v mesiaci január 2013 evidujú v územnom obvode obce Slovenská Lupča štyri priestupky proti majetku. V dvoch prípadoch išlo o prepichnutie pneumatík na vozidlách v časti Príboj pri robotníckej bytovke a v dvoch prípadoch o krádeže vecí zo skladov. Skutky sú v štádiu objasňovania.

na svojej stránke Občan – Agendy – Susedské vzťahy mimoriadnu pozornosť. V tejto agende sa dočítate, aké obmedzenia ukladá Občiansky zákonník vlastníkom v záujme ochrany práv ich susedov a aké sú možnosti ochrany proti neoprávneným zásahom v susedských vzťahoch. Viac si prečítate na webovej adrese: <http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=39&aid=2206>

Vlámali sa

V tom istom januárovom období OO PZ Slovenská Lupča prijalo dve trestné oznámenia, na základe ktorých boli začaté trestné stíhania vo veci krádeže. V jednom prípade išlo o krádež vlámaním do pivnice na Ulici 1. mája a v druhom prípade o krádež vlámaním do chatky v oblasti Driekyňa. Obidva skutky sú v štádiu vyšetrovania.

(ik, ela)

Neriešiteľné spory?

Tak isto na OO PZ evidujú tri priestupky proti občianskemu spolunažívaniu, pričom opäť išlo o schválnosti medzi susedmi, resp. ich zlé susedské vzťahy. Ide o problém, ktorý sa v obci opakuje pravidelne. V susedských vzťahoch často vznikajú rôzne konflikty a spory. Ústredný portál verejnej správy preto tejto problematike venuje

Zápis do MŠ Slovenská Lupča na školský rok 2013/2014

V zmysle § 59 zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a § 3 vyhlášky MŠ SR č. 306/2008 Z.z. o materskej škole v znení vyhlášky MŠ SR č. 308/2009 Z.z. Materská škola v Slovenskej Lupči vyhlasuje zápis detí do materskej školy na školský rok 2013/2014.

Zápis detí do MŠ bude prebiehať v dňoch **od 11. 3. 2013. do 15. 3. 2013.**

Vyplnenú žiadosť s potvrdením o zdravotnom stave dieťaťa od všeobecného lekára pre deti a dorast rodič doručí v čase **od 10,30 hod. do 12,00 hod. riaditeľke MŠ Slovenská Lupča.** Tlačivo žiadosti o prijatie si rodičia môžu prevziať v MŠ alebo je dostupné na internetovej stránke materskej školy www.mslupca.meu.zoznam.sk

riaditeľka
MŠ Slovenská Lupča

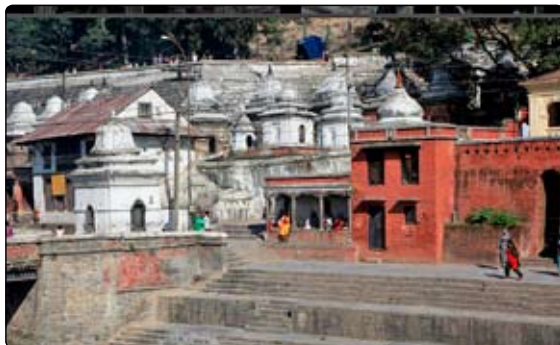
Podmienky prijímania detí do MŠ:

- **prednostne:** deti, ktoré dovŕšili piaty rok veku, deti s odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky, deti s dodatočne odloženým začiatkom plnenia povinnej školskej dochádzky
  - **v druhom poradí:** deti staršie ako tri roky
  - **v ďalšom poradí:** deti mladšie ako tri roky budú prijímané podľa dátumu narodenia v poradí od najstarších po najmladšie, pokiaľ bude voľná kapacita MŠ
- Podmienkou prijatia všetkých detí sú osvojené základné hygienické návyky.

V novembrovom čísle Lupčianskych zvestí sme vám sľúbili, že čoskoro prinesieme reportáž o ceste fotografa Ivana Fodora do Nepálu a že spolu s ním nazrieme aj do zakázaného kráľovstva Mustang. Vydajme sa teda na spoločné putovanie po krásnom, no i nehostinnom Nepále a rovnako po tajomnom kráľovstve – malej krajine, nachádzajúcej sa vo výške 4 500 m n. m. na severe Nepálu, do ktorej mali až do roku 1992 cudzinci vstup prísne zakázaný.

Hoci Ivanovi rodičia žijú v Slovenskej Lupči, on kvôli práci žije striedavo na Slovensku i vo Švajčiarsku. Jeho koníčkom je cestovanie „na vlastnú päsť“ a, samozrejme, fotografovanie.

Krajina, ktorej našinec

zeme plynie. Odovzdanosť, no aj úprimná srdečnosť prameňa z tradícií ich viery – hinduizmu a budhizmu. Paradoxne možno i z biedy, ktorú cítiť zovšadiaľ. Nepál je totiž jednou z najchudob-

robiť až do výšky 6000 metrov. Ja som bol najvyššie vo výške 4 680. Je to iná klíma ako napríklad Alpy. Od nich je to asi 1500 kilometrov južnejšie, a tak klíma je subtropická. Ešte vo výške

leto. Počasie je vtedy veľmi príjemné, s mnohými nádhernými horskými výjavmi a dych vyrážajúcimi scenériami. Je to tiež obdobie slávností v Nepále, ktorý oslavuje najvýznamnejšie hinduistické festivaly Dashain nasledovaný Tiहारom. „Trekkingy sú však náročné, lebo idete kilometer strmo hore a ďalších 800 metrov strmo dolu a toto nemá konca. Chodia sa sem ľudia doslova „seba spoznávať“. Dohovoriť sa vraj dá s nosičmi a sprievodcami po anglicky takmer všade. „Šerpovia a Gurungovia sú v oblasti Everestu. Na ich kukuri – meče nezabudnem...“ V Nepále tunajší turistu neprehovárajú, aby si čosi kúpil. Nik nežobre, neklamú ani neotravujú. Aj napriek chudobe. „Oni nežijú materializmom, nemajú sociálny

Obetávajú kozy

A to bol zrejme iba začiatok. „Čakala ma cesta k chrámu Manakamana. Je to posvätné miesto hinduistickej bohyně Bhagwati. Názov Manakamana pochádza z dvoch slov, „mana“ znamená srdce a „Kaman“ znamená pranie. Bohyňa Bhagwati plní prania všetkých tých, ktorí sa vydajú na púť do jej svätyne a uctia si ju obetou. Ešte aj dnes tam pútnici obetávajú zvieratá – najčastejšie kozy. Tu je ten rozdiel. Budhisti nejedia mäso a kozy sú všade. Ľudia meditujú a cap medzi nimi. Hinduisti zas zvieratá obetujú a budhisti ich kupujú, aby im zachránili život.“ K chrámu Manakamana vedie jediná lanovka v Nepále. „No predtým, než som sa tam dostal, svo-

India a Kašmír, Vietnam, Indonézia, Tibet, výstup na báju Annapurnu... Tentoraz v októbri vyhral Nepál.

Svoje chatrče dajú vďačne

„Učarovala mi odovzdanosť a pokoj, ktorý z tunajších ľudí i zo samotnej

nejších a najmenej rozvinutých krajín sveta a až polovica obyvateľstva žije pod hranicou chudoby,“ hovorí Ivan a dodáva, že ľudia dajú i posledné. Pozývajú turistov domov. V Himalájach spali naozaj u nich v chatrčiach. Zadarmo strava a cena za ubytovanie? 1,00 euro! Krajčinou, ktorá leží v Južnej Ázii a susedí s Indiou a Čínou, sa tiahnu najvyššie hory sveta – Himaláje. Veľké Himaláje tvoria severnú hranicu štátu. V ich hradbe 6 000 – 7 000 m n. m. vysokých štítov leží aj najvyšší vrch krajiny Mount Everest (Sagarmatha, 8 848 m n. m.). „Je to zvláštne, ale úplne bezpečný trekking alebo výstup sa dá

3 800 m n. m. je džungľa. Aj teploty sa pohybovali tak 35°C.“

Nežobru a neotravujú

No v Nepále počasie turistike praje vraj iba 4 mesiace v roku. Najkrajšia je jeseň, ktorá strieda monzúnové

systém. Bohatá je iba vláda. Komunisti – maoisti domácich v autobusoch prezerali so samopalmi... Cestoval som ich lokálnymi autobusmi, lebo som chcel poznať ich život... No bolo to otrastné. Katastrofálny stav ciest. Akoby ste išli na Chopok, ale cez kosodrevinu.“

je som si odtrpel v autobuse. Nekonečná cesta. Išlo sa jednotkou po takom teréne, že mi prepytujem stískať zadkom. Padli tam dva autobusy... Vôbec, tá ich doprava. Aj malé lietadlá lietajú bez GPS. Nepoznajú to. Letia, „keď je vidno“. Do chrámu nás však nepustili. Nesmiete doň ísť obutí, usmievate sa a nesmiete mať na sebe nič kožené. Dali nám iba pomazanie.“

Život v minulom storočí

V tejto časti žijú ľudia v kamenných domoch v horách. Chovajú veľa jakov a používajú z nich všetko. Vlna je veľmi teplá a svetle či čiapky z nej nemajú

porozumie srdcom

Zakázané kráľovstvo

cesta do školy často trvá dve hodiny pešo kilometre dolu kopcom. V oblasti Annapurny si to v zime neviem predstaviť...“ Školsťvo je veľmi drahé, zábavu nepoznajú, o diskotékach ani netušia. Akoby ste boli v minulom storočí. No pomaly turisti prinášajú so sebou „globalizáciu“... Aj veľa „mimovládok“ tam pomáha. Ja sám som niesol so sebou hračky, vôbec ich tam totiž niet. Mal som namierené s nimi za známou slovenskou herečkou Dorotou Nôtovou, dcérou Anky Šiškovéj a Jara Filipa, ktorá v Nepále pracuje v detskom domove.“

chybu. Mäso z nich režu na pásky a údia, sušené je vynikajúce, rovnako ako syr z jačieho mlieka. Národné jedlo chudobných je takzvaný Dalbath. Šošovica, zemiaky a šalát k tomu.

miesto pre kremáciu. Chrám má dva kremačné Ghat. Jeden pre obyčajných ľudí, kde sa spaľuje snáď stále. A druhý, kúsok proti prúdu, pre boháča a kráľa. Ako hovoria Nepálci, pre VIP. Sanitky vozia zomrelých priamo na Ghat. Položia ho na kraj a nohy namočia do rieky. Spaľovač postaví každému hranicu z dreva impregnovaného kokosovým olejom. Zosnulého prikryjú kusom látky a decentne ho pod ňou vyzlečú. Jeho oblečenie nahádzu do rieky. Potom ho položia na hranicu, okolo ktorej pobejú opice – cítia z dreva kokos a okusujú ho. Oheň zvyčajne zapaluje najstarší syn. Aby sa zlepšili karmické vyhladky spopolňovaného, kladú sa na hranicu snopy slamy, namočené v rieke. Horšie to horí a viac to fajčí. Okolo zostávajú a posedávajú mužskí členovia rodiny. Ženy sa nesmú zúčastniť. Celé to vyzerá, akoby sa to dialo len tak mimochodom.

dobrú obuv, oblečenie, dá sa tam všeličo kúpiť, ja som však vsadil na síce drahé, no kvalitou zaručené a doniesol som si radšej z domu. Nezabudnite na slnečné okuliare, lebo slnko je tam veľmi agresívne. Aj poriadne trekkingové palice oceníte. Najdrahšia jednosmerná letenka stojí 820 eur a letí sa z Budapešti do Milána. Tu sa prestupuje na let do indického

zrejme, odvíjajú od toho, či máte sprievodcu, nosiča alebo ste sám. Platíte preukaz na fotografovanie, vstup aj výstup. Dostať sa do tohto kráľovstva, ktoré poznáme najmä vďaka nádhernému filmu od slovenského režiséra Pavla Barabáša, ešte ani dnes nie je jednoduché, ale určite stojí za to sa tam vydať a spolu s nami prejsť cez vysokohorské sedlá až

Podávajú ho na veľkých tanieroch a jedia rukami. „Šošovicu som nejedol od svojich troch rokov. No toto bola veľmi zvláštna chuť. Až divná...“ Riady neumývajú a hygiena je celkovo nulová. „Aj som to videl, ale bolo mi ťažko povedať nie, lebo to boli milí

Kremácia „naživo“

Kultúrny šok však Ivana ešte len čakal v Káthmande – hlavnom a zároveň najväčšom meste Nepálu. Pashupatinath – najdôležitejší hinduistický chrám v Nepále. Na brehu svätej rieky Bagmati. Najvyhladávanějšíe

Lacný Nepál – byrokratický Mustang

„Návštevu Nepálu by som odporúčal každému. Treba

ho Dillí a tu sa zas presuniete na let do Káthmandu. Náš let meškal iba 16 hodín... V Nepále je potom lacno, čo sa napríklad o zakázanom kráľovstve Mustang povedať nedá. Povolenia na pobyt v ňom si musíte kúpiť a deň v ňom stojí okolo 180 dolárov. Ceny sa, samo-

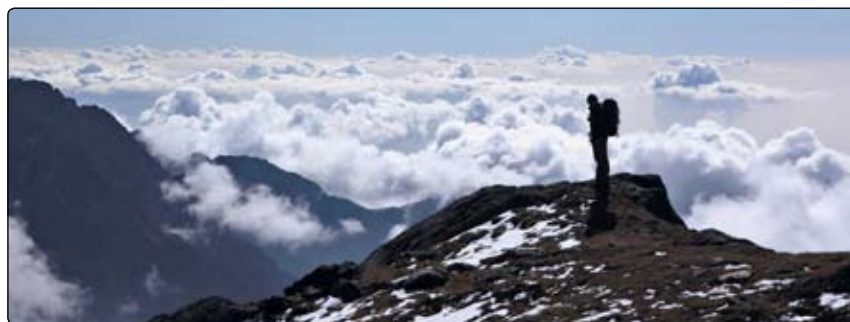
do hlavného mesta tejto krajiny, do bájneho Lo Mantangu. Vrávi sa, že toto hlavné mesto má stáročia stále rovnaký počet. Mustang má 31 dedín a niečo cez 6000 obyvateľov budhistického vyznania

Jednoducho – krásne miesto na zemi, rozkrájané nespočetnými horskými sedlami vyzdobenými kamennými stenami a vlajúcimi modlitebnými vlajôčkami, plné budhistických chrámov a silných energetických miest s nenarušenou kultúrou. Taký je vlastne z pohľadu našinca celý Nepál. A porozumieť sa mu dá najmä srdcom.

Erika Lamperová
Foto Ivan Fodor

ľudia a živo sa o nás zaujímali.“ Deti v Nepále chodia do školy v uniforme. „Aby si nezávideli. V horách

Veselie ako sa patrí

Fašiangová obecná zabíjačka v réžii členov Komisie kultúry a mládeže sa stáva u nás už tradíciou. Fantastickú tohtoročnú atmosféru, ktorú vytvorili predovšetkým oni a všetci pomáhajúci „dobrovoľníci“, nepokazilo ani málo prívetivé počasie.

chýbali ani tí, ktorí na svoju kreativitu i odvahu – prezliecť sa za masky a baviť ľudí, môžu byť právom hrdí. Ako sa patrí, večer končil

„Krásny koniec – urobila radosť toľkým ľuďom...“ utrúsil jeden z prizerajúcich sa. Pod dobrú náladu a široké úsmevy sa podpísala vôňa zabíjačkových špeciálov, ale aj vareného vína, pod kotol ktorému zas prikladali členovia Komisie podnikania a cestovného ruchu. Fašiangové pampúšky vynikajúcej chuti na

veselicou. Veríme, že si na tohtoročných Hromniciach každý návštevník naozaj prišiel na svoje. (ela)

Foto: pv, ela

A tak už od skorého rána mohli obyvatelia i návštevníci Slovenskej Ľupče ochutnávať fašiangové dobroty. Zabíjačková kapaštnica, fantastická pečená krkovička, klobásky a mnohé iné dobroty nenechali ľahostajným žiadny „mlsný“ jazyk. O deviatej ráno sa to oficiálne začalo a statná, dovtedy nemo prizerajúca sa svinka, sa zrazu ocitla tam, kde bola určená.

ochutnávku i spštenie jedálneho lístka priniesli obyvatelia Domova dôchodcov. O program v kinosále sa zas postarali folkloristi z FS Partizán, FS Partizán – seniori a DFS Dratvárik. No a aby tie fašiangové zvyky boli naozaj fašiangové, ne-

Nová stála expozícia sprístupnená verejnosti

V priestoroch Hradu Lupča sa nachádza nová stála expozícia výberu z tvorby prof. Jána Kulicha. Návštevníci sa môžu s vystavovanými dielami zoznámiť už na hradnom nádvorí. Vysoko reprezentatívny priestor nádvorja bol obohatený o autorské odliatky Svätopluka, Mateja Bela Funtíka a bronzovú sochu havrana.

Svätopluk, symbol hrlosti Slovákov, Matej Bel, polyhistor, čiže symbol všestrannej vzdelanosti a havran, symbol Mateja Hunyadiho (Corvinus). Všetky tieto symboly sú späť s hradom a zároveň podávajú svedectvo o Kulichovom trvalom vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu národa.

Aj terchovský Jánošík

Ján Kulich sa narodil v roku 1930 vo Zvolenskej

Socha Svätopluka (epoxid, autorský odliatok)

Slatine, čo je len kúsok cez kopec k historickému lupčianskemu panstvu. Dlhé roky pôsobil ako profesor a rektor Vysokej školy výtvarných umení v Bra-

dislavce. Svojou tvorbou obsiahol všetky sochárske žánre a techniky, tradičné a nové materiály. Osobitné umelecké ambície prejavil v portrétnej, medailárskej a monumentálnej tvorbe, ale aj v tvorbe drobných plastík. Získal mnoho domácich a medzinárodných ocenení, čoho dôkazom sú pomníky a sochy na mnohých miestach Slovenska. Kto by už len nepoznal jeho valašku na zvolenskom námestí, Jánošíka v Terchovej, súsošie na Slavíne alebo sochu pod názvom Víťanie pred Národnou radou Slovenskej republiky.

Výber z tvorby

Pozoruhodnú druhú časť stálej expozície tvorí výber diel, inštalovaných v priestore zreštaurovanej Rubigalovej veže. Sú tu prezentované diela s ľudovým motívom v podaní bronzových plastík Jánošíka, Baču Nosáľa, Vynášania Moreny alebo jednotlivých členov legendárnych Rinaldovcov. Steny expozície sú lemované kolekciami 10 medailí s názvom „Svätí na Slovensku“. Pozornosti návštevníkov by nemala ujsť séria bronzových reliéfov s pomenovaním „Osudy“. Výstavu tematicky dopĺňajú kresby a zvyšné bronzové medaily. Inštalácia expozície na hrade je výberom z tvorby majstra Kulicha, svojím obsahom predstavuje hlavný okruh autorovho tvorivého záujmu.

Medaila s autoportrétom Jána Kulicha (bronz)

sa v priestoroch hradu, a možností jeho vzhľadnutia, vás budeme informovať aj v ďalšom čísle Lupčianskych zvestí. Naším cieľom je, aby umelecký poklad, ktorý sa v jeho útrobách skrýva, neostal nepoznaný, ale aby vstúpil do povedomia obyvateľov Slovenskej Lupče i návštevníkov Hradu Lupča.

Text: Vladimír Homola, kastlán Hradu Lupča
Foto: Anna Nociarová

Umelecký poklad

Koncepcia výstavy sleduje stvárňovanie tém z histórie a rôznych prejavov tradičnej kultúry, ktoré sa autorovi stali celoživotným programom. Samozrejme, že cieľom koncepcie bolo vytvorenie divácky úspešnej inštalácie. V sprístupňovaní novo inštalovaného umeleckého bohatstva, ukrývajúceho

Záver na časť expozície, umiestnenú v Rubigalovej veži

Pozvánky

Divadlo opäť u nás

Pozývame vás na retro komédiu autora Emila Goellnera: Aká bolesť, taká medicína 17. februára 2013 /nedeľa/ o 17.00 h v Miestnom kultúrnom stredisku v Slovenskej Lupči. Vstupné je 1,00 EURO. Uvedenú komédiu nastudovali členovia Medzibrodského kočovného divadla z Medzibrodu.

(ad)

Živá hudba, dobré víno

Klub pri MKS vás pozýva na nedeľné posedenie pri živej hudbe a dobrom vínu 24. februára 2013 o 17.00 h v spoločenskej miestnosti MKS Slovenská Lupča. Hostom budú Dámske komorné trio, ktoré svojím hudobným vystúpením bude obohatením nášho programu.

(ad)

Perličky z obecnej kroniky

Rok 1949: Živena – SSŽ v MNV

Na návrh Živeny - sväzu slov. žien boli zapojené do vedenia obce aj ženy. Za týmto účelom boli povolané Emília Mičovská a Anna Hrábová za riadne členky MNV a Anna Balkovicová, Alžbeta Mrázová a vd. Júlia Styková za členky výživovej komisie pri MNV, majúce za úlohu kontrolovať zásobovanie obyvateľstva potravinami a pomáhať odstraňovať prípadné nedostatky. (11 zn. 11/49.)

(pozn. red.: text ako aj pravopis je prevzatý a zámerne neupravený)

Rok 1949: Celoden. útulok pre deti

Okresná starostlivosť o mládež v B. Bystrici číslom 145/49-IV/1 oznámila, že chce zriadiť v našej obci celodenný útulok pre deti najmä zamestnaných matiek. MNV bol ochotný prevziať časť finančného nákladu, ale pre naprostý nedostatok vhodných miestností, musel sa MNV zriadenie tohto útulku zrieknuť.

(spracovala id)

Historický kalendár

Február

3. 2. 1985

V lavíne pod Ďumbierom zahynuli členovia horolezeckého oddielu Slovenská Lupča Ladislav ČÍŽ, Juraj HRAŠKO a Marian ČIEF.

14. 2. 1546

V Bratislave vydal kráľ Ferdinand I. výsadnú listinu pre Lupču, ktorou povolil poriadat' Turíchny jarmok a trh. Ďalšou listinou zo dňa 15. 2. 1546 povolil jarmok a trh každoročne dňa 4. októbra a tiež týždenné trhy každú stredu.

17. 2. 1852

V zápise mestského magistrátu je údaj o tom, že v Lupči v 198 domoch (okrem cigánskej Koliiby) žije 1132 obyvateľov, z toho je 76 sluhov a služok. Do školy chodí 34 chlapcov a 35 dievčat evanjelikov, 41 chlapcov a 52 dievčat katolíkov.

18. 2. 1985

Zastupiteľský zbor prenajal za ročné nájomné 5 zlatých čitateľskému spolku 1 izbu v Mestskom dome.

24. 2. 1914

Narodil sa Hieronym ORAVSKÝ. Vyučil sa za klampiara a kotlára. Autor divadelnej hry Veľký proces, autor monografie Slovenská Lupča v roku 1990.

Mali sme lýceum, učňovskú i detskú školu

Obchodovanie Lupčanov so svojimi výrobkami si vyžadovalo znalosti rátať, čítať a písať, preto sa Lupčania usilovali založiť školu – lýceum. Vzniklo asi v roku 1560.

Hlavnými predmetmi boli náboženstvo, latinčina, grécka a hebrejská reč, literatúra, filozofia a hudba. Lýceum malo počas reformácie názov Evanjelické lýceum. Vyučovať sa začalo v lete už o piatej hodine ráno a končilo sa o 16.00 hodine. Skúšky bývali na jar a v jeseni. Rekatolizácia a nehody medzi katolíkmi a evanjelikmi boli príčinou zaniknutia lýcea. Potom bola v Slovenskej Lupči už iba katolícka a evanjelická škola, o ktorú sa starala cirkev. Platy učiteľov boli veľmi nízke. Museli si privyrábať spievaním náboženských piesní.

Priemyselná škola

V 19. storočí boli v Slovenskej Lupči cirkevné školy. V roku 1875 sa evanjelická a katolícka škola zlúčili a vznikla obecná škola, pre ktorú postavili za dva roky novú budovu, pri stavbe pomáhali občania zadarmo.

Detská škola, ktorú volali Uvoda, bola najprv v bývalom pivovare a neskôr v budove niekdajšej radnice

V tej dobe bol najznámejším a najobľúbenejším učiteľom Eduard Ličko, ktorý bol aj kantorom v evanjelickej cirkvi.

V Slovenskej Lupči prevkivali remeslá a Služnovský úrad v Banskej Bystrici založil priemyselnú školu v roku 1884 a učili na nej dvaja učelia - Eduard Ličko a Jozef Makovický. Neskôr sa pokúšali založiť aj hospodársku školu, pre ktorú boli pripravené triedy aj byty pre učiteľov, ale uhorská vláda nakoniec zriadila školu inde.

Detská škola - Uvoda

Pri zosilňovaní maďarizácie bola obecná škola v roku

1899 poštátnená. Jej kapacita nestačila, lebo chodilo do nej 90 detí, žiakov. V tej dobe sa v škole presadzoval maďarský vyučovací jazyk, čo miestne obyvateľstvo prijímalo s nevoľou. V Slovenskej Lupči pôsobila aj opakovaná škola pre deti, ktoré chodili do školy nepravidelne a zle sa učili. V tejto škole sa vyučovalo vždy v nedeľu odpoľudnia. Ďalej bola zriadená aj detská škola, ktorú volali Uvoda. Táto škola bola najprv v bývalom pivovare a neskôr v budove radnice. Pre učňovské remeselníkov bola zriadená učňovská škola, v ktorej sa ale len opakovalo učivo z obcej školy. Chodilo sa do nej

2-krát do týždňa vo večerných hodinách.

Hudobný život

V zápisoch až do 19. storočia o hudobnom živote Lupčanov nie sú takmer nijaké správy. Väčší rozvoj zaznamenal hudobný život až po založení lýcea v 2. polovici 16. storočia. Študenti hrávali na hudobných nástrojoch, spievali, poriadali kultúrne večierky. O ďalší rozvoj hudobného života sa pričínal učiteľ Eduard Ličko, ktorý prišiel do Lupče v roku 1841. Okrem iného viedol školský spevokol a tiež spevokol dospelých Lupčanov.

Spracovala Eva Horská

Neopakovateľná atmosféra

Krásnu ukážku toho, ako sa ku láske k našim tradíciám vedia priznať mladí ľudia, predviedli členovia FS Partizán a DFS Dratvárik, keď svojím umením nedávno stišli srdce nejednému z nás v Rímskokatolíckom kostole Najsvätejšej Trojice pri rozlúčke s uplynulým rokom. Prítomnosť atmosféra, ktorú vytvorili, úprimne dojala. No tým, ktorí prísť nemohli, sľubujú, že podobných vystúpení v nádhernom prostredí sakrálnych pamiatok Slovenskej Lupče bude určite viac. (ed)

Foto archív DFS

Blíži sa nám štepenie

Radíme záhradkárom

Záhrada je pod snehom. Chráni ju pred mrazom a prináša vlahu. Ak snehu niet, holomrazy narobia na ovocných stromoch veľké škody. Sledujeme preto počasie, a ak treba, chránime stromy a kríky, ktoré sme sadili v jeseni.

Abý nezamrzla ich koreňová sústava, je potrebné zalievať ju vodou, aby zamrzla len vrchná časť pôdy. Prudké výkyvy tepla môžu narobiť väčšie škody ako mráz. Preto natierame kmeňe ovocných stromov vápnom, do ktorého pridávame kravské lajno. Namiešané vápno má byť hustejšie, aby nestekalo po pni stromov.

Ošetriť sa dá aj teraz

Ak sme nestihli v jeseni ošetriť okrasné kríky, môže sa tak urobiť teraz. Odstraňujeme staré a prehustené konáriky, ktoré prerastajú dovnútra kríka. Zo živých plotov s opadaným listím odstraňujeme minuloročné výhonky. Väčšina záhradkárov nerobí letný rez, čo je veľkou chybou. Ovocné

stromy nerežeme v dňoch, keď teplota klesne pod -4°C. V zimnom období robíme rez len u jadrového a drobného ovocia. Rezné rany zatierame Latexom 2x po sebe alebo stromovým balzomom. Stromy kôstkovín je lepšie rezať po zbere úrody, lebo do príchodu mrazov nabehne kalus okolo reznej rany, a tým sa lepšie hoja. Rezné rany treba ošetriť. V priaznivých dňoch ošetríme hlavne staršie ovocné stromy na kmeňoch. Starú kôru oškrabeme a spálime. Nezabúdame pozbierať zo stromov lapače hmyzu a hmyz zlikvidovať.

Pri oteplení robiť postrek

Keď pestujete muškáty, je ich potrebné už začiatkom februára vybrať z pivníc a zostrihať na jeden, dva púčiky. Získame nízky rast i bohaté kvitnutie. Pri trvalejšom oteplení v mesiaci február je možné postrekovať stromy proti hubovým chorobám. Jablone napadá chrastavitosť v menšej miere, a aj to len pri silnej infekcii, ktorá prezimuje v nepohrabanom

opadanom listí. Pri hruškách infikuje vo veľkej miere v letorastoch a väčšia časť

prezimuje. Choroba sa prejavuje popukanou kôrou aj na vyschnutých konároch. Pri

Môj spôsob štepenia:

Podpník musí byť zasadený a zakorenený u všetkých druhov, ktoré chceme štepiť aspoň 1 rok. Pri štepení ho skrátim na 10 cm nad zemou. Má mať rovnakú hrúbku ako vrúbeľ od 4 mm – 10 mm. Rez na podpníku urobím taký široký, aký hrubý je vrúbeľ v dĺžke rezu 3 – 3,5 cm. Na podpníku urobím proti-jazyček od vrchu v prvej tretine a na spodku vrúbľa v prvej tretine. Vrúbeľ má mať aspoň 3 púčiky, rezné rezy sa musia navzájom kryť na podpníku. Nasadený vrúbeľ uviazem páskou z PVC. Voľné rezy zatriem stromovým balzomom. Je elastický a dobre kryje rezné rezy. Zrastenie štepu je veľmi dôležité. Z dvojlitrovej plastovej fľaše odrežem dno a fľašu dám na zaštepený podpník, okolo nahrniem zem a zabezpečím fľašu proti pohybu. Nechám ju uzatvorenú zátkou. Ak je suchá pôda, 2x do týždňa zalijem pôdu okolo fľaše vodou. Zaštepené podpníky asi o 10 dní skontrolujem, a ak začnú pučať, zátku na fľaši len uvoľním. O týždeň skontrolujem štepenec znovu, a ak je na vrúbli otvorený listok, zátku odstránim. Fľašu nechám na mieste, a keď začne prerastať výhonok z vrúbľa cez hrdlo fľaše asi do výšky 40 cm, fľašu opatrne nadvihnem, odstránim mládniky a na vrúbli nechám len jeden, ten najsilnejší. Koncom júla, začiatkom augusta fľašu opäť nadvihnem a previazem obväz na štepenec, ktorý bude prerastať hrdlo fľaše až do výšky 120 cm. Keď listy odpadnú, fľašu odstránim, z južnej strany osadím kolík a štepenec k nemu priviazem. Obaly, ktorými sme v jeseni obalovali stromy broskyň, marhúl, orechov a stromčekových ruží, odstránime až koncom apríla.

ochrane kôstkovín dávame prednosť postrekom NIT-ROSAN, a to len po opadaní listia. Marhuľe a broskyne proti kučeravosti striekame prostriedkom SULKA 5% alebo POLYBARIT 3%. Americká múčnatka je choroba egrešov. Preventívne opatrenie robíme draslíkom a fosforom. Je potrebné každoročne postrekovať po opadaní listia 5% Sulkou alebo 3% Polybaritom. Antraknóza je choroba ríbezlí, preto je potrebné každoročne striekať 0,7% Kuprikolom.

Štepenie od februára

Vrúble režeme za bezveterného počasia, pokiaľ sme si ich nenachystali v decembri. Koruny stromov, ktoré chceme preštepovať, hlboko zrežeme, kým prerastá výhonok z vrúbľa asi 0,2 – 0,3 m dlhé, presne ich skrátime až pri štepení. Jednu tretinu koruny necháme nezrezanú. To preto, aby zotavujúce konáre mohli ťahať miazgu na zaštepené vrúble. Štepiť začíname už od polovice februára, pokiaľ nám to počasie dovolí.

Martin Mazúch

Naši jubilanti

V decembri sa významných jubileí dožili:

- 70 rokov - Ing. Elena Majerová
- 75 rokov - Stefan Tischliar
- 80 rokov - Ondrej Gregor
- 70 rokov - Anna Debnáriková
- 75 rokov - Jolana Hrabčíková
- 80 rokov - Július Stanko
- 75 rokov - Anna Bruchániková

V januári sa významných jubileí dožili:

- 70 rokov - Juraj Kočík
- 75 rokov - Mária Valentková
- 85 rokov - Peter Moravitz

Opustili nás

V mesiaci december nás opustili:

- Igor Kúdelka vo veku 58 rokov
- Ladislav Zákršmíd vo veku 58 rokov
- Mária Roziaková vo veku 86 rokov
- PhDr. Martin Danko vo veku 60 rokov

V mesiaci január nás opustili:

- Ján Škumát vo veku 67 rokov
- Ján Lendvorský vo veku 82 rokov
- František Mačkovič vo veku 56 rokov
- Olga Eremiášová vo veku 80 rokov

Tento rok 6. 2. 2013 uplynulo 10 rokov ako nás navždy opustil môj manžel a otec

Jozef Šulík

S úctou a láskou na neho spomína manželka Mária, dcéra Katka a syn Peter. Venujte mu s nami, prosíme, tichú spomienku.

Od života pre seba nič si nežiadal, všetko len pre svoju rodinu a deti, svoje zlaté srdce celé si nám dal, večný pokoj nech dá Boh Ti za odmenu.

31. januára 2013 uplynulo 5 rokov, ako nás navždy opustil drahý manžel, milovaný otec a starý otec

Jozef Patráš vo veku 65 rokov.

S láskou a úctou spomínajú manželka Anna, dcéra Ivona s manželom, syn Radovan s manželkou, vnúčatá Lukáš, Vladka a Zuzka.

Venujte mu s nami, prosíme, tichú spomienku.

Slza v oku, v srdci žiaľ, čo nám bolo drahé, osud vzal. Spi sladko, otecko náš. Snívaj svoj večný sen. V spomienkach sme pri tebe každý deň.

Dňa 19. 02. 2013 si pripomíname 1. výročie, čo sme sa navždy rozlúčili s našim drahým manželom, otcom, starým otcom a prastarým otcom

Ondrejom Purgatom

S láskou spomína manželka Mária, dcéry Marta, Alena, Jana, syn Jaroslav s rodinami a ostatná smútiaca rodina.

Privítali sme do života

V decembri sme privítali do života:

- Alexander Barta
- Vanesa Šutáková
- Milan Sebastián Martinka

V januári sme privítali do života:

- Simona Fógelová

Dotklo srdce, zmĺkol Tvoj hlas. Zaplakal za Tebou každý, kto Ťa mal rád. Odišiel si do večnosti nečakane spať. Už len posledné zbohom môžeme Ti dať a s bolesťou v srdci na Teba, drahý brat, budeme spomínať.

Ďakujeme všetkým príbuzným, známym, susedom a spolužiakom, ktorí sa prišli dňa 7. januára 2013 rozlúčiť a odprevadiť na večný odpočinok nášho drahého brata

Janka ŠKUMÁTA

Ďakujeme za dôstojnú rozlúčku a kvetinové dary. Sestry s rodinami

Povešť o kamennom hríbe

Bolo to v čase, keď nenásytní Turci vtrhli na Horné Uhry, rabovali a plienili mestečká a dedinky, skrátka, všetko, kam vkročila ich noha. Stalo sa, že po vyrabovaní Poník, Šajby, ba aj kráľovského mesta Ľubietová dostali slinky aj na Lupču a jej hrad.

Vedeli však, že to nebudú mať až také ľahké, lebo pánom Ľupčianskeho hradu bol známy turkobijec Gašpar Tríbel, ktorý vždy vedel všetkými masťami masťným Turkom prejsť cez rozum.

Turecká lešť

Keďže aj Turci vedeli, že v priamom boji s Tríbelom nikdy neuspjú, rozhodli sa Ľupču a jej hradné panstvo vyhľadávať. Turci sa od západu usalašili pod Príbojom a od východu na Mlynčoku. Odstavili tak Via Magnu, cestu, vedúcu z juhozápadu až do Poľska, ktorá zásobovala tovarom a poživňou Ľupčanov a ich pánov. I zdalo sa, že táto turecká lešť bude mať úspech, lebo drobným Ľupčanom potrava rýchlo dochádzala, až nastal hrozivý hlad. Pri

živote ich držali len lesné plody, ktorých bolo vždy dosť. Najmä huby rástli v ten rok vari ako ešte nikdy, na kozáky, osičníky, baniare a pincle si sa mohol v hore potknúť skoro na každom kroku.

Huby odmietali

Ľupčianski hradní páni však takúto starosť nemali. Aby aj keď vo Zveriene mali diviny až, rybníky boli plné rýb a z Majera bolo mečanie kozíciček, bečanie ovečiek a bučanie hoviadok

počut až na hrad. Turci však boli trpezliví, nemienili svoje chuťky len tak ľahko vzdáť a usalašili sa naddho. I stalo sa, že časom začal Zverien osirieváť a diviny rýchlo ubúdalo. Postupne aj rybníky zostali bez rýb a z Majera sa čoraz menej ozývalo mečanie, bečanie a bučanie, až prišla chvíľa, keď ľudkovia spod hradu ako tak prežívali, no na hrade už nepanovali páni, ale majster hlad. Darmo im Ľupčania huby ponúkali, celé koše nosili, oni to jesť nebudú. Veď aj ako, keď

boli naučení do húb akurát tak kopať pri nespočetných kráľovských poľovačkách.

Polievka ich presvedčila

Prešlo leto, prešla jeseň a vyhľadovaní páni, na čele s Gašparom Tríbelom, by sa už Turkom boli vari aj vzdali, keby nebolo hradného šaša, čo hubovú polievku okoštoval. A po ňom okoštovali ďalší a ďalší, až by polievku jedli ráno, na obed i večeru. Ale beda! Prišla zima a ako je známe, v zime huby nerastú. Čo teraz? Prostý ľud však nebol sprostý, za akého ho páni mali, v lete si húb nasušil toľko, že ich až do jari mal dosť tak pre seba ako aj pre hradné panstvo. Zima to bola veru krutá. Ba až taká krutá, že aj Hron dočista zamrzol a Turci, navyknutí na teplučko, ak nechceli pokapať, museli zobrať nohy na plecica a utekať od Ľupče preč.

•••

Dávno sú preč časy, keď huby Ľupčanov a ich hradných pánov od hladu a Turkov zachránili. Všetko tu napísané je však pravdou pravdivou, lebo kamenný hríb – kozákom zvaný, kto-

Čo je to v skutočnosti

Skálny hríb – Ľupčiansky skalný hríb, známy aj pod miestnym názvom Kozák, sa vypína nad ľavým brehom potoka Ľupčica na svahu Štráne. Je to pomerne zriedkavý geomorfologický útvar na Slovensku. Vznikol dôsledkom pôsobenia poveternostných činiteľov, pri ktorom mäkkšie vložky pieskovecov boli rozrušené a odviatať skor ako tvrdšie vrstvy karbonátových zlepenecov. Zákonnú ochranu získal v roku 1979. Hodnotu tohto chráneného územia s výmerou 2,13 ha dotvára výskyt viacerých teplomilných druhov rastlín, ako sú poniklec slovenský, deväťorka rozprestretá, gulôčka bodkovaná, jagavka konáristá a iné.

(ela)

rý dal do pieskovca vytesať pán Ľupčianskeho hradu Gašpar Tríbel ako pamiatku na túto dobu, môže našinec ešte aj dnes uzrieť za Ľupčiou, smerom na Priehod.

Ján Balkovíc

Foto Daniel Baláz

Kto to povedal?

Výroky slávnych

Čím viac sa snažíme držať minulosti, tým smiešnejší a zničovejší sa náš život stáva.

a) Gabriel Laub

b) Dalajláma

c) Seneca

Správna odpoveď na strane 15.

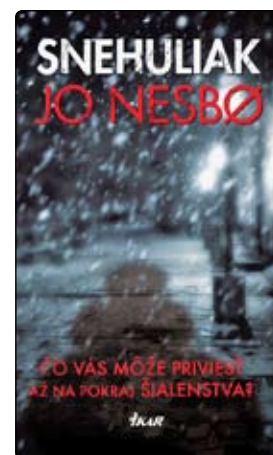
Obecná knižnica ponúka

Jo Nesbo: Snehuliak

Na začiatku tohto nórskoho rozprávania je zmiznutie ženy – matky a potom aj ďalšie záhadné úmrtia a vraždy, z ktorých sa niektoré vynárajú aj vo vyšetrovacej retrospektíve počas odhalovania čerstvých zločinov. Násilné zabitie sa udeje vždy v deň prvého snehu a mrazivú scénu po vražde dotvára obyčajný snehuliak. Práve snehuliak je akýmsi poznávacím znakom vraha, podpis, ktorý je výsledkom nutkavej potreby páchatela odkázať na cyklickosť svojich zločinov a aj prvotnú príčinu vzniku vlastného

sadizmu. Harry Hole je policajt posadnutý prácou, pričom jeho hnacím motorom nie je láska ani pocit zodpovednosti, ani solidarita či nebodaj osobné ambície. Ženie ho hlavne hnev. Harrymu sa podarí spojiť celkom 11 prípadov, a tak sa naplní aj jeho skrytá morbidna túžba vyriešiť aj nórsky prípad sériového vraha. Vyšetrovanie je pre Harryho o to zložitejšie, že sa týka jeho novej kolegyně, ale aj milovanej Rachel. Prípad Snehuliak ho privádza na pokraj šialenstva. Brillantne vykreslené postavy a gradujúce napätie sú zárukou napínaveho príbehu, aký vie napísať

len majster súčasných thrillerov nórsky spisovateľ Jo Nesbo. Snehuliak je príbeh s množstvom slepých uličiek, ktorý predhadzuje čitateľovi niekoľko podozrivých verzii i zločinov. Tak ako má vrah nutkavú potrebu stavať snehuliakov, tak čitateľ počas čítania zápasí s naliehavým nutkaním odhaliť vraha a jednoducho preskočiť až k samému záveru. Ak však tomuto odolá, zažije mrazivý a napínavý knižný thriller, ktorý autora právom radí k svetovej špičke žánru. Čarom každej knihy a nepopierateľnou silou beletrie je to, že čitatelia si aj napriek dokonalej pro-

filácie postáv predstavujú svojho literárneho hrdinu každý po svojom. A tak všetci, ktorí máte radi napätie, uvarťe si horúci bylinkový čaj a začítajte sa do tohto napínaveho príbehu!

(spracovala id)

Tajný návštevník cintorína

Pri ranej návšteve nášho cintorína počas vianočných sviatkov, keď ešte bolo všade navôkol ticho, ozýval sa z vedľajších záhrad, zarastených drobnými kríkmi, podivný zvuk. Obzerám sa okolo seba, ale nevidím nič. Na cintoríne začne mať človek v takomto prípade čudný pocit...

Ale predsa mi nedalo, zvedavosť zvíťazila, a tak som sa obzerala okolo seba, pokiaľ som neprišla na pôvod, či pôvodcu tajomných zvukov. Po zasnežených záhradách, kde sneh bol neporušený, bez stôp, som zazrela rozkošné, malé stvorenia. Behali po snehu, niečo v ňom kutrali, potom sa trošku navzájom popreháňali, a tak stále dookola. Každé neskutočne milé, farebne odlišné – čierne, hrdzavé, s bielym golierikom, iné bez golierika – veвериčky. (Veverica stromová)

Huby sušia na stromoch

Môžeme ich nájsť vo všetkých typoch lesných porastov a na väčších plochách stromovej zelene (cintoríny, parky...). Živia sa hlavne semenami rastlín, najmä ihličnanov, lesnými plodmi a hubami. Príležitostne konzumujú aj hmyz, vtáčie vajcia a mláďatá. Rozmnožujú sa dvakrát do roka, vo februári – marci a v máji – júni. Po 35 – 40 dňoch rodí samica 3 – 5 mláďat, ktoré sa osamostatňujú v 8. týždni. Pri ohrození prenáša mláďatá do iného hniezda. Dožívajú sa 5 – 6 rokov. Milovníci prírody veвериčky zazlievajú, že okrem iného zvykne pozerieť aj vajčka a mláďatá vtákov. V jeseni zožerie len malú časť orechov a žaludov, ktoré nazbiera. Väčšinu z nich poschováva do dutín stromov alebo zahrabe do pôdy. Dobrá pamäť a čuch jej pomôže

väčšiu časť z nich v zime znovu nájsť. Schopnosť lúskat orechy je vrodená a cvičením sa zlepšuje. Je známa tým, že nazbierané huby suší na stromoch.

Je ľaváčka či praváčka?

Často nachádzame aj popadané vretená smrekových šišiek. Šišku začína ohlodávať vždy zdola. Údajne podľa toho, ako zanechané strapce na vretene smerujú, možno určiť, či bola ľaváčka alebo praváčka! Patrí medzi živočíchy, ktoré sú najaktívnejšie v ranných hodinách a potom v podvečerných hodinách. Keď ju vidieť v pohybe, venuje sa zháňaniu potravy a hodovaniu. Zimu neprespáva, aj v mraze musí hľadať potravu. Je výborne prispôsobená životu na stromoch, dobre šplhá a skáče až 4 m ďaleko. Chvost používa ako

(id) Foto int.

kormidlo, keď skáče z konára na konár a zo stromu na strom. Obýva dutiny stromov, staré hniezda vtákov alebo si z konárov robí hniezdo, niekedy aj s dvoma otvormi. Keď sa ukladá na spánok v hniezde, chvost si uloží pod telo. Chrbátik má hrdzavý, sivohrdzavý alebo hnedo-čierne, bruško biele, hranica oboch farieb je výrazná. V zime má na ušiach štetôčky predĺžených chlupov oveľa výraznejšie. U nás sa vyskytujú tri farebné varianty. Okrem tmavej a hrdzavej existuje tretí, trojfarebný variant. Mladé veвериčky majú menej huňatý chvostik a chýbajú im výrazné štetôčky na ušiach, najmä počas prvej zimy. Pri rozrušení sa veverička ozýva mľaskavým „čuk-čuk“.

•••

Nie nadarmo sa vravieva „obratný ako veverička“, veď aj v prvej triede kedysi pani učiteľka Herkelová dávala obrázok veveričky tomu, kto bol týždenník – teda mal v triede službu. Mal byť šikovný a obratný, aby trieda bola vždy pripravená na vyučovaciu hodinu, aby bola zotretá tabuľa, pripravené pomôcky a nechýbala krieda.

Reality šou prírody v priamom prenose: Háďaj, oceníme ťa...

Správna odpoveď na otázku, o akého vtáčika v spomínanom článku ide, je **Brhlík obyčajný**. Správ-

nu odpoveď nám zaslal a výhercom sa stáva Michal Mišány. Vecnú cenu si môže prevziať u Ivony Dobišovej.

Spojenie školy so životom

Aj naša škola je školou 21. storočia, ktorej úlohou je rozvíjať životné zručnosti žiakov, viesť deti ku kvalitnému životu, a to tak v oblasti medziludských vzťahov v rodine, v škole, ako aj k sledovaniu aktuálneho diania v ľudskej spoločnosti.

Dôkazom toho sú aj školské písomné práce žiakov zo slovenského jazyka, z ktorých prinášame ukážku. Žiačka šiesteho ročníka Alexandra Horváthová si v slohovom opisnom postupe vybrala z ovocia citrón, ktorý svojím obsahom vitamínu C má význam hlavne teraz v období chrípky.

Citrón

Poznáte citrón? Ak áno, iste viete, že citróny bývajú malé i veľké, guľaté i oválnejšie, ale všetky sú určite žlté. Občas sa pritrafi i oranžovej-

šī alebo zelenší exemplár. Tak či tak povrch je celkom jemný a lesklý s malinkými pórmí. To však nevaďí, pretože citrón to napravi svojou chuťou. Ochutnajte ho a ihneď vám po tele prebehne vlna zimomriavok. Jazyk sa síce zľakne veľmi kyslej chuti, no do tela pridá dávku vitamínu C proti chrípke. Pozor však, lebo aj v tomto ovoci sa nachádzajú jadierka. Nie sú však veľké ako napríklad kôstky broskyne, ale tiež môžu zabehnúť. Citrón má svoju výraznú a nezameniteľnú vôňu. Toto ovocie sa dá využiť pri príprave čaju či sirupu, ba dokonca aj pri pečení koláčov. Nesmieme zabudnúť ani na jeho biele kvety, ktoré voňajú priam omamne. Sami posúďte! Podľa mňa je citrón skvelý. (fla)

Pranostiky

Február

Ak sa mačka vo februári vyhrieva na slnci, tak sa v marci bude vyhrievať pri peci.

Keď severák vo februári neduje, potom v apríli strechy rozduchuje.

Karneval najmenších Zimná olympiáda v MŠ

Aj v materskej škole prilákala veselá fašiangová výzdoba a hudba na karneval množstvo rozprávkových bytostí. Zvieratká, urodzené princezné, kúzelné víly i udatní bojovníci či smiešni šaškovia sa spoločne zabávali.

Úvodom sa všetky masky ocitli vo „Veselom cirkuse“, kde im deti s učiteľkami Šašulkami predviedli cirkusové kúsok – skok cez horiacu obruč, a dokonca aj zmiznutie malého Ivka. Našťastie ho hneď pričarovali späť, aby si mohli spolu zasúťažiť. Súťažilo sa v navliekaní náhrdelníkov, v prenášaní tehličiek i v stoličkovom tanci. Všetkých súťažiacich najvyšší pán generál ocenil sladkým cukríkom. Po zábave si masky oddýchli v triedach, kde dostali triedne ocenenie v podobe pamätného listu.

Kolektív MŠ

Nový kalendárny rok 2013 sme v materskej škole privítali so športovým nadšením! Pripravili sme pre deti športovo-zábavnú udalosť s názvom „Zimná olympiáda“, na ktorú sa deti veľmi tešili a svedomite sa na športové disciplíny pripravovali.

A preto v piatok 18. 01. 2013 sme všetci svorne s olympijskou vlajkou na čele nastúpili na školské nádvorie a zapálili školský olympijský oheň. Škôlkar-skú olympijskú hymnu tento raz pomáhal spievať aj nový maskot hier – snehuliak, ktorý deti povzbudil do najlepších výkonov.

Po slávnostnom otvorení zimných športových hier už každá trieda, od najmenších po predškolákov, plnila disciplíny, čo jej sily

stačili. Odmenu bola, ako inak, zlatá medaila, diplom, sladká odmena a úsmevy na mrázikom vyštípaných líčkach detí. **Kolektív MŠ**

Podakovanie

Učители a žiaci ZŠ Sama Cambela ďakujú všetkým návštevníkom vianočných trhov za vytvorenie príjemnej atmosféry a za ich štedrosť pri nákupe vianočných drobností.

Osobitná vďaka patrí sponzorom: Nadácii Matice slovenskej, firme Obalotava, a.s., p. Šagátovi a Rodičovskej rade pri ZŠ Sama Cambela. Za úspešný priebeh trhov ďakujeme aj starostovi a zamestnancom Obecného úradu a MKS, Hasičskému zboru, Základnej umeleckej škole v Slovenskej Lupči a Domu remesiel. Veríme, že tradícia vianočných trhov bude pokračovať a stretneme sa aj na budúci rok.

Vianočné trhy

V Slovenskej Lupči sa v polovici decembra uskutočnili už tradičné Vianočné trhy. Organizovala ich Základná škola Sama Cambela v spolupráci s Rodičovskou radou, Maticou slovenskou a ZUŠ. Žiaci v priestoroch pred MKS predávali vianočné ozdoby,

ktoré vlastnoručne vyrobili v škole v Deň remesiel. Návštevníci trhov mohli ochutnať výbornú kapustnicu, klobásu aj punč. Toto podujatie navodilo krásnu vianočnú atmosféru a aj napriek mrazivému počasiu ho navštívilo množstvo záujemcov. **Bianka Lipová, 5.A**

Vianočné trhy očami piatokov:

„Bola to super akcia. Precvičili sme si matematiku, ale poniektorí aj hlasivky. Verím, že na budúci rok budú vianočné trhy aspoň také dobré ako tento rok.“ (Alex)

„Predávalo sa všeličo – stromčeky, keramika... Ja som si kúpila môj stromček, ktorý som vyrobila, rybu z keramiky, vianočnú guľu a bratovho anjela. Možno toho bolo aj viac...“ (Dominika)

„Postupne pribúdali pentaze za naše krásne stromčeky a sviečky z vosku. Zákazníci boli určite spokojní, lebo také vianočné ozdoby nikde inde nekúpia. No a nakoniec, keď účastníci boli spokojní, nálada bola dobrá, čo k takým vianočným trhom ešte treba?“ (Barborka)

Odpad – náš nepriateľ!

Aký jednoduchý a pritom výstižný názov problému, ktorý svojou podstatou zasahuje skoro do všetkých oblastí ľudskej činnosti. V minulom čísle Lupčianskych zvestí som sa snažil otvoriť vážnu otázku vzniku a hromadenia sa odpadu a zároveň som vyslovil presvedčenie, že veľkou nádejou na zmenu je naša najmladšia generácia a škola.

Odpad – náš nepriateľ! Myšlienka, ktorá sa stala mottom pre konanie našich mladých, teraz sa už nebojím povedať, ochrancov nášho životného priestoru. Naša škola sa prihlásením do programu „Zelená škola“ rozhodla nielen teoreticky, ale aj prakticky pustiť do boja proti nešváru modernej doby. Prezentácia sa začína - skúste sa preniesť so mnou do imaginárneho divadla, kde hlavnými postavami sú na jednej strane odpad a na druhej ľudia, presnejšie školáci.

Dejstvo prvé: Uvedenie

Kde bolo, tam bolo, bol raz jeden veľký svet. Bol krásny! Ale zrazu sem-tam a čoraz viac a viac tu začali poletovať vrecúška, škatule a hromadiť sa smeti, množstvo smetí. To je ten nový vek? Vek počítačov a umelých hmôt? Po čase zisťujeme, že svet je krásny už len niekde. Na mnohých iných miestach je to niečo iné, niečo, čo sme nechceli. Ľudia začali pociťovať, že ich odpad – nespotrebovaná časť ich vlastnej produkcie – začína dusiť, začína im zavádzať. Ale čo s ním? Deti na to prišli. Najprv musíme

zistiť, o aký odpad ide, a potom prijmeme opatrenia na jeho likvidáciu alebo ďalšie spracovanie. Pomôže nám pri tom „Vláčik separáčik“. Odpad pekne roztriedime a potom sa môže použiť na ďalšie spracovanie. Takto zhodnotíme až 80% všetkého odpadu. Je ale dôležité, aby takýto postup dodržiavali všetci, preto sa to musíme naučiť.

Dejstvo druhé: Učenie

Naučiť sa niečo nie je jednoduché, ale keď to už vieme, je to ľahké. Aj učenie má svoje pravidlá. Učenie o odpadoch je nová kategória, preto na všetko treba stanoviť podmienky. Na to je tu „Kolégium“, ktoré pripravilo pravidlá a formy. Je garantom bodovania tried. Co také nám pripravilo? Zber papiera, separovanie plastov, batérií, triedenie odpadu v triednych košoch. Na dodržiavanie pravidiel dozerá nemilosrdná, ale spravodlivá „enviropolicia“. Pre tých, ktorí učenie možno nemajú príliš v láske, pripravili najmladší spolužiaci hru formou – divadielko o tom, ako sa správať v prírode, čiže zahrať sa, ale

nenechať za sebou neporiadok. Pritom zisťujeme, že nám naozaj netreba, aby bol každý rožok zabalený do samostatného vrecúška a potom ešte do PVC tašky! Starší žiaci sa „vytiahli“. Fotografie, video a hudbu s témou „Odpad a ako ďalej“ spojili do jedného celku. Ich interaktívna prezentácia „NeODPADni z odpadov“ je mimoriadne zaujímavá a hodnotná.

Dejstvo tretie: Uplatnenie

No dobre. Ale čo s ním? Čo s tým vytriedeným odpadom? Teraz nemáme jednu veľkú hrbu, ale niekoľko menších. Nemajte strach! Naši chlapi a dievčatá presne vedia, kde sa separovaný odpad, teraz už presnejšie druhotná surovina, uplatní. Recyklovaný papier, plast či biologický kompost sú najlepšou odpoveďou na hromadenie odpadu. Železo, farebné kovy a sklo sa využijú naspäť v priemysle. A teraz otázka: „Viete, koľko energie sa ušetrí, ak sa nemusia vyrábať napríklad kovy zo surovín, ale z kovového odpadu?“ To nevie presne nikto, ale určite veľmi veľa.

Opona?

Nie! Totiž toto divadlo sa bude hrať ďalej. Teraz pokojne môžeme otvoriť oči a sme v reálnom svete. Ak dokážu naši chlapi a dievčatá využiť to, čo sa naučili a odprezentovali o odpadoch v rámci projektu „Zelená škola“ v ďalšom živote, tak máme vyhrať! A ja osobne tomu verím!

(Ib)

Okienko zelenej školy

Dňa 17. januára 2013 pripravilo kolégium Zelené školy rovesnícke vzdelávanie na tému „ODPAD – NÁŠ NEPRIATEĽ“. Žiaci pripravili pre spolužiakov projekty, zaujímavosti, výrobky z odpadového materiálu.

Záujemcovia sa našli aj spomedzi rodičov, starých rodičov. Pozvanie prijali starosta obce a niektorí poslanci. Výstavou spravádzali starší žiaci, ktorí zanietené odpovedali na všetky otázky, týkajúce sa odpadov a ich dopadu na životné prostredie. Každý si mohol pozrieť interaktívny softvér „NeODPADni z ODPADOV“, ktorý prechádza od vzniku odpadu, cez ich minimalizáciu, opätovné používanie, separáciu a recykláciu až po zodpovednú spotrebu. Mladší žiaci zase pripravili divadielko, prezentáciu o odpadoch a v závere vyskúšali deti aj dospelých, ako vedieť triediť.

A prečo triediť, zbierať a recyklovať?

Problém s odpadom totiž začína pred naplnením odpadovej nádoby. Priemerný

obyčľan Slovenska ročne vyprodukuje asi 290 kg komunálneho odpadu. Spolu vytvoríme za rok okolo 1,6 milióna ton odpadu. Až 93% nami produkovaných vecí končí ako komunálny (zmiešaný) odpad na skládkach a v spaľovniach. 80% z toho, čo vyhadzujeme, by sme vedeli využiť – museli by sme ale prestať hádzať všetko do jedného koša.

Dana Haviarová,
koordinátorka Zelené školy

Vážení športoví priatelia a fanúšikovia!

Hoci ešte v tomto období stále pociťujeme silu tohtoročnej zimy, futbalisti nášho klubu už dávno začali svoju zimnú prípravu. Ani sa nenazdáme a jarná

– odvetná časť súťažného ročníka 2012/2013 sa začne v plnej paráde. Pre všetkých, ktorí sú už teraz zvedaví na termíny a hracie časy jednotlivých družstiev,

som pripravil tabuľkový rozpis zápasov jarnej časti. Uvedený rozpis neobsahuje dohrávky z jesene. Svoje zápasy musia ešte dohrať družstvá starších a mlad-

ších žiakov v tretej lige a družstvo dorastu v piatej lige. Tieto termíny zatiaľ nie sú stanovené, ale určite sa ich včas dozviете.

(lb) Foto int

Termínová listina futbalových zápasov 2012/2013 – jar

Kolo:	"A" družstvo (5. liga sk.C)	D/V	Čas	Dátum:	Dorast (5. liga sk.C)	D/V	Čas	Dátum:	Starší/mladší žiaci (3. liga)	D/V	Čas	Dátum:
14.	Tatran VLM Pliešovce	D	15:00	24.3.2013	Sokol Bravčovo	D	12:30	24.3.2013				
15.	Sokol Medzibrod	V	15:00	31.3.2013	Družstevník Očová	V	14:00	30.3.2013				
16.	MFK Strojár Krupina	D	15:30	7.4.2013	ŠKF Kremnica	D	13:00	7.4.2013	Baník Štiavnické Bane	D	10:00	6.4.2013
17.	ŠK Sásová	V	15:30	14.4.2013	Slovan Dudince	V	13:00	14.4.2013	PS Hliník nad Hronom	V	10:00	13.4.2013
18.	Slovan Dudince	D	16:00	21.4.2013	Sitno Banská Štiavnica	D	13:30	21.4.2013	Prameň Kováčová	D	10:00	20.4.2013
19.	Partizán Veľká Lehota	V	16:00	28.4.2013	Družstevník Látky	V	16:00	27.4.2013	ŠKF Kremnica	V	10:00	27.4.2013
20.	OFK 1950 Priečhod	D	16:30	5.5.2013	OTJ Hontianske Nemce	D	14:00	5.5.2013	MFK B.Bystrica	D	10:00	4.5.2013
21.	FK 1928 Jasenie	V	16:30	12.5.2013	Družstevník Podzámčok	V	16:30	11.5.2013	Jupie B.Bystrica	V	10:00	11.5.2013
22.	PS Hliník nad Hronom	D	17:00	19.5.2013	Tatran Pliešovce	D	14:30	19.5.2013	MFK Spartak Hriňová	D	10:00	18.5.2013
23.	FK Šalková	D	17:00	26.5.2013	OŠK Stožok	D	14:30	26.5.2013	OTJ Hontianske Nemce	V	10:00	25.5.2013
24.	MFK Detva	V	17:00	2.6.2013	Družstevník Bzovík	V	14:30	2.6.2013	FK 34 Brusno	D	10:00	1.6.2013
25.	ŠK Hrochoť	D	17:00	9.6.2013	ŠK Hrochoť	D	14:30	9.6.2013	Šlachiteľ Viglaš Pstruša	D	10:00	8.6.2013
26.	ŠK Selce	V	17:00	16.6.2013	ŠK Selce	V	14:30	16.6.2013	Slovan Kúpele Sliač	V	13:00	16.6.2013

Symbolika: D - doma V - vonku Dorast - nedeľa predzápas dospelých Žiaci - sobota UHČ 10,00 (12,00)

Bude našinec zvýhodnený?

Do rúk poslancom obecného zastupiteľstva sa na ostatnom zasadaní dostal návrh spod pera Ľuboša Bakaljara, ktorým by chcel dosiahnuť zmenu v stanovených poplatkoch za užívanie telocvične, umeleckého trávnik a haly v ZŠ.

Zdôvodnením je najmä zabezpečenie účelu ich využitia, pre ktorý boli vybudované. Na druhej strane v návrhu ide aj o zvýhodnenie domácich užívateľov. Poplatky by sa členili podľa toho, či organizácia vyvíja svoju športovú, kultúrnu alebo

inú spoločensky hodnotnú činnosť na základe príspevku obce. V tomto prípade by bolo využitie zdarma alebo symbolickým splatením 1,00 euro za hodinu. Druhou skupinou, ktorá by uhradila 60% zo stanoveného poplatku, by boli záujmové

skupiny alebo občania obce, ktorí sú zameraní na rekreačný alebo príležitostný šport a prácu s deťmi, prislúchajúcich k obci Slovenská Lupča. A 100% by platili za užívanie cudzie organizácie a fyzické osoby, neprislúchajúce k obci Slovenská Lupča.

Na podmienky zvýhodnenia by dozeral správca jednotlivých objektov. Návrh zmien zatiaľ nebol prijatý, nakoľko poslanci sa musia oboznámiť s prevádzkovým rozpočtom zariadení, aby vedeli kompetentne posúdiť dosah tejto zmeny. (ela)

INZERCA

Predáme
rodinný dom
v Slovenskej Lupči,
cena dohodou.

Kontakt:
0904 508 067

Ponúkame

PRESTAVBU A REKONŠTRUKCIU BYTOV

- maľovanie, stierky
- údržba, bytové jadrá, obklady
- vodoinštalácie
- dlažby, podlahy...

REKONŠTRUKCIU STARŠÍCH DOMOV

- odstránenie vlhkosti
- opravy fasád, striech, komínov, plotov
- podrezanie múrov
- vodoinštalácie a ich nové vybudovanie
- dlažby, podlahy...

Len osobný kontakt

0905 415 706 • Milan Furman • FURO

INZERCA

Voda, kúrenie, plyn,
elektrika, solárne
systémy, stavebné práce,
maľovanie, stierkovanie,
obchodná činnosť,
poradenstvo v odbore.

Kontakt:

0904 492 375
0944 627 796